

Ю.П. Битяк // Проблеми систематизації законодавства про адміністративні проступки : матеріали міжнародної наук.-практ. конф. : 7–8 грудня 2006 р. – Сімферополь, 2006. – С. 5–9.

9. Пархоменко П.І. Особливості протоколу про адміністративне правопорушення у справах про адміністративну відповідальність за керування транспортними засобами / П.І. Пархоменко // Вісник Академії адвокатури України. – 2013. – №2(27). – С. 51-56.

10. Савранчук Л.Л. Стадії адміністративного провадження / Л.Л. Савранчук. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nvknivs/2011_3/savran.htm.

11. Строцький Р.Є. Проведення щодо виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Р. Є. Строцький. – Львів., 2011. – 201 с.

12. Інструкція про порядок накладення та стягнення штрафів за порушення санітарно-гігієнічних та санітарно-протиепідемічних правил, затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України в редакції від 21 листопада 2011 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0291-95>

УДК 342.9 : 344.722

Клименко О. В., здобувач Державного науково-дослідного інституту МВС України

Адміністративно-правове забезпечення балансу публічних і приватних інтересів у державному регулюванні господарської діяльності

Стаття присвячена комплексному аналізу теоретичних і практичних питань, пов'язаних із визначенням понять «публічний інтерес» та «приватний інтерес», правовим забезпеченням реалізації цих інтересів у сфері господарювання. Визначаються загальні засади їх конструктивного поєднання, взаємоузгодження у процесі адміністративно-правового забезпечення державного регулювання господарської діяльності. Розкриваються проблеми діалектики публічних і приватних інтересів у державному регулюванні господарської діяльності та надаються пропозиції щодо покращання формування державної регуляторної політики у цій сфері.

Ключові слова: приватні інтереси, публічні інтереси, господарська діяльність, сфера господарювання, державна регуляторна політика, державне регулювання, адміністративно-правове забезпечення.

Статья посвящена комплексному анализу теоретических и практических вопросов, связанных с определением понятий «публичный интерес» и «частный интерес», правовым обеспечением реализации этих интересов в сфере хозяйствования. Определяются общие принципы их конструктивного сочетания, взаимоотношения в процессе административно-правового обеспечения государственного регулирования хозяйственной деятельности. Раскрываются проблемы диалектики публичных и частных интересов в государственном регулировании хозяйственной деятельности и предоставляются предложения по улучшению формирования государственной регуляторной политики в этой сфере.

Ключевые слова: частные интересы, публичные интересы, хозяйственная деятельность, сфера хозяйствования, государственная регуляторная политика, государственное регулирование, административно-правовое обеспечение.

The article is devoted to the complex analysis of theoretical and practical issues related to the definition of “public interest” and “private interest” provision of the implementation of these legal interests in the entity. Identify the general principles of constructive combination, mutual solution in the administrative and legal state regulation of economic activity. Revealed problems dialectic of public and private interests in state regulation of economic activities and provided suggestions for improving the formation of regulatory policy in this area.

Keywords: private interests and public interests, economic activity, economic sector, government regulatory policy, regulation, administrative and legal support.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Конструктивне поєднання, взаємоузгодження приватних і публічних інтересів у сфері господарювання під час здійснення регуляторної політики має велике значення, адже від вирішення проблеми їх оптимального співвідношення залежить не лише ефективність економічних перетворень у державі, а й рівень життя її громадян. Держава, як виразник суспільних інтересів, «є певною мірою залежною від підприємництва, а, з іншого боку, підприємницька діяльність має здійснюватися в інтересах держави і суспільства» [1, с. 46], і має враховувати ці інтереси. Безумовно глобалізація економічного життя, вступ України до Світової організації торгівлі та стратегічний курс на набуття членства у Європейському Союзі зумовлює необхідність орієнтації вітчизняних суб'єктів господарювання на кращі світові стандарти комерційної практики. З огляду на це, необхідно більш детально зупинитися на ролі та механізмі взаємодії приватних і публічних інтересів у сфері господарювання під час здійснення державного регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених раніше частин проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питання балансу приватних і публічних інтересів не є суто правовим, оскільки відносини щодо визначення умов, порядку дотримання та наслідків урівноваження, з одного боку «інтересу індивіда, а з іншого «певного соціального утворення досліджуються, зокрема у філософії, економіці, соціології, психології тощо. Однак, саме право здійснює нормативно-правове регулювання таких суспільних відносин. Проблематиці співвідношення та конфлікту публічних і приватних інтересів приділяли увагу такі вчені як: В.В. Болгова, О.М. Вінник, В.В. Волгін, В.В. Галунько, О.Р. Зельдіна, Т.О. Коломієць, О.Д. Крупчан, О.Я. Курбатов, О.Ф. Мельничук, В.С. Михайлов, П.М. Рабінович, В.Ф. Сиренко, І.В. Спасибо-Фатєєва, та ін. Так, проблеми правового забезпечення публічних і приватних інтересів в господарських товариствах розкрила О.М. Вінник, питання співвідношення приватних і публічних інтересів при правовому регулюванні підприємницької діяльності досліджував О.Я. Курбатов, Б.О. Дзгоєва вивчала питання співвідношення приватних і публічних інтересів в правовому регулюванні реклами, а О.Д. Крупчан висвітлив приватноправові та публічно-правові засади регулювання підприємницьких відносин тощо. Проте багато загальнотеоретичних та прикладних питань адміністративно-правового забезпечення балансу приватних і публічних інтересів у сфері господарювання й надалі залишаються не дослідженими. Відтак подальше наукове розроблення цих питань є необхідною умовою впровадження більш досконалого їх правового регулювання під час здійснення державної регуляторної політики у цій сфері.

Зважаючи на викладене вище, **мета статті** полягає: у здійсненні комплексного аналізу теоретичних і практичних питань, пов'язаних із визначенням понять «публічний інтерес» та «приватний інтерес»; розкритті їх змісту; визначенні їх ролі та співвідношення у сфері господарювання; виявленні основних засад врахування балансу таких інтересів у державному регулюванні господарської діяльності; окресленні основних тенденцій адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, що виникають під час здійснення регуляторної політики у сфері господарювання в Україні та забезпечення оптимальності балансу публічних і приватних інтересів у цьому процесі; розробленні й наданні пропозицій щодо удосконалення адміністративно-правового забезпечення державного регулювання господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Існування у сфері господарювання публічних і приватних інтересів беззаперечно, однак відсутність єдиного розуміння цього явища не

сприяє оптимальному їх поєднанню в економіці нашої держави. Загалом інтерес як рушійна сила усіх процесів у світі є причиною всіх змін, мотивацією дій та рішень. Інтерес можна розуміти в декількох аспектах — в статичному та динамічному. Зокрема, у статичному — це поява у певної особи зацікавленості в чомусь, але, при цьому, зовнішніх виявів ця зацікавленість не знаходить. Ця категорія інтересу притаманна всім людям і має загальний характер. У свою чергу, динамічний інтерес вже характеризується діями, що мають цільовий характер. Після виникнення зацікавленості у чомусь, наступний етап — формування мети та кроків для її досягнення. З точки зору соціологічної науки, інтерес є об'єктивним ставленням соціальних суб'єктів (індивіда, груп індивідів, суспільства) до явищ і предметів навколишньої дійсності, зумовлене положенням цих суб'єктів і включає в себе їх об'єктивно існуючі соціальні потреби, шляхи і засоби їх задоволення [2, с. 8]. Разом з цим, термін «інтерес» вживається для позначення двох різних, хоча і взаємопов'язаних явищ: інтересу як явища суспільного буття людей («об'єктивний інтерес») та інтересу як явища їх свідомості («суб'єктивний інтерес») [3, с. 53].

Якщо звернутися до тлумачення терміну «інтерес», то у Великому тлумачному словнику сучасної української мови він визначається як: 1. Увага до кого-, чогонбудь, зацікавлення кимсь, чимось; 2. Вага, значення; 3. Те, що найбільше цікавить кого-небудь, що становить зміст чиїхось думок і турбот; прагнення, потреби; 4. Те, що йде на користь кому-, чому-небудь, відповідає чиїмось прагненням, потребам [4, с. 401]. Таким чином, «інтерес» у сфері господарювання слід розуміти у двох останніх значеннях, поєднання яких представлено в юридичній науковій літературі як об'єктивно-суб'єктивний підхід до розуміння сутності інтересу.

Словник іншомовних слів визначає дану категорію у двох аспектах, а саме: соціологічному, економічному (в межах якого інтерес розуміється як реальна причина соціальних дій, що лежить в основі безпосередніх мотивів поведінки індивідів, соціальних груп) та психологічному (ставлення особистості до предмета як до чогось безпосередньо для неї цінного, привабливого) [5, с. 476]. Варто сказати, що реалізація інтересу в сфері господарювання відбувається у поєднанні зазначених вище складових. Адже його мають як органи державної влади, так і приватні особи — суб'єкти господарювання, що дає підстави для врахування балансу публічних та приватних інтересів під здійснення регуляторної політики у сфері господарювання. На підтвердження необхідності поєднання вказаних інтересів свідчить Концепція вдосконалення державного регулювання господарської діяльності, в якій зазначається, що «забезпечення економічної безпеки держави та добробуту її громадян шляхом захисту конкурентного ринкового середовища, реалізації конституційного права кожного громадянина на підприємницьку діяльність, формування сприятливого та передбачуваного правового поля для реалізації відповідного права, є однією з основних функцій держави в умовах подальшого розвитку ринкової економіки» [6].

Необхідно звернути увагу також й на те, що питання публічного інтересу є одним із дискусійних у юридичній науці. Найчастіше в науковій літературі підтримується визначення Ю.О. Тихомирова, який публічний інтерес розуміє як «признанный государством и обеспеченный правом интерес социальной общности, удовлетворение которого служит условием и гарантией ее существования и развития» [7, с. 55]. Дане визначення дещо доповнено та уточнено іншими вченими. Так, наприклад, К.Ю. Тотьев під публічним (загальним) інтересом пропонує розуміти «жизненно необходимое состояние больших социальных групп (включая общество в целом), обязанность по реализации (достижению, сохранению и развитию) которого лежит на государстве» [8, с. 25]. На думку В.В. Галунька, «публічний інтерес — це важливі для значної

кількості фізичних та юридичних осіб потреби, які відповідно до законодавчо встановленої компетенції забезпечуються публічною адміністрацією» [9, с. 181]. У свою чергу, О.М. Вінник публічні інтереси визначає як відображені в праві відгармонізовані, збалансовані певним чином інтереси держави як організації політичної влади, інтереси всього суспільства (спільні інтереси його членів), а також значної його частини/прошарків (територіальних громад, соціальних груп, особливо найвразливіших — споживачів, найманих працівників, дрібних підприємців, залежних підприємств, меншості в товаристві), що захищаються чи можуть захищатися за ініціативою держави в особі її компетентних органів та прокурора з метою відновлення порушеного правопорядку, попередження кризових явищ та забезпечення оптимальних умов для функціонування державно-організованого суспільства [11, с. 460].

З урахуванням існуючих підходів до визначення публічного інтересу в цілому, можна конкретизувати, що публічний інтерес у державному регулюванні господарської діяльності — це визнані державою та забезпечені правом об'єктивні потреби споживачів та інших учасників сфери господарювання щодо задоволення потреб у товарах, послугах, роботах тощо, а також здійснення контролю і нагляду за цими процесами, задоволення яких служить гарантією існування та розвитку суспільства, що забезпечується та охороняється державою.

У свою чергу, до приватних належать інтереси приватних осіб (громадян, створених ними — безпосередньо чи опосередковано — юридичних осіб) та їх груп, що спрямовані на реалізацію потреб зазначених осіб та забезпечені (у разі порушення) можливістю санкціонованого державою захисту, який застосовується зазвичай за ініціативою носіїв цих інтересів [11, с. 459].

Наразі можемо констатувати, що сфера господарювання є однією і з тих сфер, у якій найкраще відображається діалектика приватних та публічних інтересів, зокрема учасниками відносин у цій сфері є як суб'єкти господарювання (суб'єкти приватного права), так і органи державної влади (суб'єкти публічного права). Крім того, займатися господарською (підприємницькою) діяльністю без взаємодії з органами державної влади неможливо. При цьому державне регулювання господарської діяльності повинно спрямовуватися, насамперед, на задоволення публічних інтересів без конфліктності з приватними інтересами суб'єктів господарювання. Тобто, державне регулювання господарської діяльності органами державної влади фактично спрямоване на забезпечення публічних інтересів (порядку в сфері господарювання, надходжень до Державного бюджету, задоволення пріоритетних державних потреб) та приватних інтересів (забезпечення належних умов господарювання, можливості реалізації конституційного права на підприємництво, рівності прав і свобод суб'єктів господарювання тощо). Як бачимо, приватні інтереси суб'єктів господарювання є метою, яка досягається при належному забезпеченні публічних інтересів. Застосування заходів державного регулювання господарської діяльності передбачає певний результат, який має забезпечувати можливість реалізації приватних інтересів [10, с. 8]. Тобто сутність господарської (підприємницької) діяльності пов'язана з оптимальним поєднанням приватних і публічних інтересів, де економічні (в загальнодержавному сенсі) та соціальні результати більшою мірою є сферою публічних інтересів, а отримання прибутку, як основна мета підприємництва, відповідно, є сферою приватних інтересів. На досягнення публічних інтересів у сфері господарювання спрямовані й дії осіб приватного права. Взаємозв'язок приватних і публічних інтересів при державному регулюванні господарської діяльності зумовлює необхідність узгодження інтересів усіх суб'єктів, в

основу якого повинен бути покладений основний принцип: держава в особі правотворчих органів повинна прагнути того, щоб дотримання інтересів суспільства та держави (публічних інтересів) було вигідно кожному носію приватного інтересу [3, с. 158].

У контексті розгляду питання адміністративно-правового забезпечення оптимальності балансу публічних і приватних інтересів у державному регулюванні господарській діяльності варто сказати, що багато науковців, зокрема С.А. Зінченко, Д.Ю. Шапсугов, С.Е. Корх, Ю.О. Тихомиров та ін. звертають увагу на складність проблеми співвідношення приватних і публічних інтересів. З одного боку, ці інтереси не збігаються (спричинюючи численні конфлікти інтересів), що зумовлено подвійною природою праці у суспільстві із суперечливими економічними інтересами, а, з іншого, — в сучасну епоху усвідомленої необхідності та постіндустріального суспільства «приватний інтерес синхронізується з суспільним, публічним інтересом такою мірою, що діалектична єдність їх відкриває дорогу соціалізації суспільства»: «приватне виступає одним із способів ... реалізації загального». Держава тепер не може розглядати публічний інтерес як владно-примусовий, залишаючи приватний інтерес, економічну свободу за межами свого впливу. Вона «не придушує і не підкорює приватний інтерес окремих агентів виробництва на угоду публічному інтересові, а застосовує механізм їх узгодження» [11, с. 60].

Наголосимо, що співвідношення вказаних інтересів залежить, насамперед, від економічного рівня держави. Так, на мікроекономічному рівні основу сфери господарювання складає приватне підприємництво з перевагою приватних інтересів, а на макроекономічному — переважає загальний, публічний інтерес, реалізація якого відбувається у взаємодії суб'єктів приватного та державного господарювання. Ігнорування публічного чи приватного інтересу в сфері господарювання веде до негативних наслідків і як результат — до суспільно-економічної кризи в державі.

З цього приводу слід погодитись із думкою К.Д. Ушинського, який наголошував, що «... юридичні закони мають на меті — розділити економічні інтереси членів держави таким чином, аби вони, досягаючи кожний свого особистого інтересу, досягали разом з тим економічного інтересу всього народу; а з іншого боку — поєднати ці економічні інтереси так, аби кожен член народу, досягаючи цього загального суспільного інтересу, найповнішим способом досягав свого власного» [12, с. 210].

Що ж стосується визначення пріоритету публічних чи приватних інтересів у сфері господарювання, то цю проблему намагаються розв'язати протягом багатьох століть, однак її навряд чи можна вирішити однозначно, враховуючи тісний взаємозв'язок між цими інтересами. Адже публічні інтереси держави формуються з врахуванням найбільш типових приватних інтересів та публічних інтересів нижчих рівнів, у свою чергу приватні ж інтереси деякою мірою віддзеркалюють публічні. Важливе значення при визначенні таких пріоритетів мають різні чинники, а саме: 1) соціально-економічна ситуація в країні (криза надвиробництва в економіці, наприклад, вимагає застосування жорстких публічно-правових методів правового регулювання з метою найскорішого подолання такого стану; дефіцит виробництва, навпаки, зумовлює використання державою заходів, що стимулюють приватну ініціативу виробника [13, с. 25]); 2) сфера суспільного життя (у сфері приватного життя громадян, у процесі ведення ними підсобного господарства для задоволення власних потреб домінують приватні інтереси, якщо їх задоволення не порушує права та законні інтереси інших осіб. Рівночасно функціонування економічної системи країни вимагає від її учасників підпорядкування встановленому державою порядку в цій сфері, що значною мірою віддзеркалює, насамперед, публічні інтереси, а приватні — в частині, що не суперечать публічним [11, с. 66]), 3) якість правового регулювання (характер і якість регулятивного

впливу права на суспільні відносини у сфері господарювання відображаються насамперед такими поняттями як: цінність правового регулювання, що відображає його реальну корисну значущість, економність правового регулювання, йдеться, зокрема про «собівартість» досягнення за допомогою закону потрібних результатів, змін та ефективність правового регулювання, що визначається через співвідношення реальних результатів здійснення закону з його метою), 4) врахування міжнародного досвіду (модернізація державного регулювання шляхом підвищення ефективності і результативності регуляторної діяльності державних структур у сфері господарювання, посилення їхньої відповідальності за впровадження неякісних, неефективних регулювань в сфері господарської діяльності, використання досвіду побудови ефективної системи державного регулювання зарубіжних країн, з урахуванням потреб та внутрішніх особливостей суспільних зв'язків України).

На підставі викладеного вище, можна стверджувати, що публічні та приватні інтереси можна віднести до парної філософської категорії «загальне—окреме», діалектика ж загального і окремого, проявляється в їх нерозривному зв'язку та збалансованості.

Із зазначеного вбачається, що при впровадженні й усуненні відповідних обмежень, вкрай важливо відшукати баланс, врахувати як публічні інтереси щодо забезпечення ефективного державного регулювання у сфері господарської діяльності, так і приватні інтереси, зокрема, щодо реального захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання, ефективності провадження ними господарської діяльності тощо. Натомість, як наголошує Резнікова В. В.: «вітчизняний досвід, як і досвід іноземних країн, свідчить, що баланс приватних і публічних інтересів у сфері суспільної економіки на макроекономічному рівні і, відповідно, його законодавче закріплення, схиляється на користь публічних інтересів». Однак в основу узгодження приватних і публічних інтересів всіх суб'єктів має бути покладений основний принцип, який полягає у тому, що дотримання публічних інтересів має бути вигідним кожному носію приватного інтересу [14, с. 158].

Таким чином, у демократичному суспільстві держава повинна забезпечити встановлення правових меж для здійснення господарської діяльності за допомогою різних правових засобів з тим, щоб не було порушень публічних інтересів. Основним завданням держави залишається досягнення такого співвідношення застосування економічних чи адміністративних методів регулюючого впливу на сферу господарювання та різноманітних засобів і механізмів регулювання господарської діяльності, щоб враховувалась рівновага публічних та приватних інтересів, їх баланс.

Висновки. Господарська діяльність є однією із тих сфер, в якій знаходять свій прояв як публічні, так і приватні інтереси. Однак, визначальним у державному регулюванні господарської діяльності є задоволення публічних інтересів. При цьому конструктивне поєднання, взаємоузгодження приватних і публічних інтересів має бути забезпечено у діяльності двох суб'єктів, а саме: суб'єкта публічного права — органу державної влади та суб'єкта приватного права — суб'єкта господарювання. Лише за наявності такого балансу можна говорити про ефективне державне регулювання господарської діяльності. Держава будучи розробником та застосовником правових норм, спрямованих, з одного боку, на визначення правового статусу та організації діяльності суб'єктів публічної адміністрації, задіяних у реалізації економічної функції держави та регуляторної політики у сфері господарювання, а з іншого, на визначення порядку взаємодії між ними та суб'єктами господарської діяльності. В останньому випадку мова йде про організаційно-правове регулювання господарської діяльності, пов'язане як із здійсненням прямого управлінського впливу на суб'єктів господарювання, а саме: контроль, притягнення до юридичної відповідальності, так і опосередкованого,

у вигляді публічно-сервісної діяльності через здійснення реєстрації, ліцензування, патентування, стандартизації та сертифікації, надання субсидій, дотацій тощо.

З огляду на те, що приватні та публічні інтереси неоднорідні, то можуть виникати суперечності не лише між приватними та публічними інтересами, а й між суб'єктами. При цьому слід зазначити, що виникнення будь-яких суперечностей між інтересами різних суб'єктів у багатьох випадках йдеться не про вияви яскраво виражених незаконних інтересів, а про непорозуміння об'єктивних інтересів одним із суб'єктів у силу об'єктивних чи суб'єктивних причин. У тих випадках, коли діючі закони не дозволяють однозначно віднести прояви цих інтересів до незаконних, можна говорити про так звані «конфлікт законних інтересів». Отже, забезпечення балансу публічних та приватних інтересів різних суб'єктів у сфері господарювання полягає в тому, що шляхом правового регулювання, держава, через вплив на матеріальні умови діяльності носіїв приватного інтересу, намагається сформувати у них інтереси, що збігаються з інтересами суспільства і держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кубко Є. Б. Соціальна відповідальність підприємництва і правова культура / Є. Б. Кубко // Правова культура і підприємництво. — Київ-Донецьк, 1999. — С. 45–48.
2. Здравомыслов А. Г. Проблема интереса в социологической теории / А. Г. Здравомыслов. — Л., 1964. — 73 с.
3. Курбатов А. Я. Сочетание частных и публичных интересов при правовом регулировании предпринимательской деятельности / Ф.Я. Курбатов. — М., 2001. — 212 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. — К.; Ірпін, 2002. — 1440 с.
5. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / [Уклад. Л. О. Пустовіт та ін.]. — К., 2000. — 1018 с.
6. Про Концепцію вдосконалення державного регулювання господарської діяльності : Указ Президент України // Офіційний вісник України. — 2007. — № 66. — Стор. 11. — Ст. 2540.
7. Тихомиров Ю. А. Публичное право : Учебник / Ю. А. Тихомиров. — М., 1995. — 496 с.
8. Тотьев К. Ю. Публичный интерес в правовой доктрине и законодательстве / К. Ю. Тотьев // Государство и право. — 2002. — № 9. — С. 19–25.
9. Галунько В. В. Публічний інтерес в адміністративному праві / В. В. Галунько // Форум права. — 2010. — № 4. — С. 178–182 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10gvvvar.pdf>
10. Бевз С. І. Реалізація публічних інтересів при державному регулюванні господарської діяльності / С. І. Бевз // Діалектика публічних і приватних інтересів у державному регулюванні економіки : матеріали «Круглого столу» (м. Київ, 8 лист. 2013 р.). — К., 2013. — 256 с.
11. Вінник О. М. Теоретичні аспекти правового забезпечення реалізації публічних і приватних інтересів в господарських товариствах : дис. ... д-ра юрид. наук за спец. : 12.00.04 / О. М. Вінник ; Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. — К., 2004. — 631 с.
12. Ушинский К. Д. О камеральном образовании / К. Д. Ушинский. Собр. соч. — Т. 1. — М.-Л., 1948. — С. 121–252.
13. Мамутов В. К. Господарче право зарубіжних країн / В. К. Мамутов, О.О. Чувпило. — К., 1996. — 352 с.
14. Резнікова В. В. До проблеми дисбалансу приватних і публічних інтересів (на прикладі усунення обмежень у провадженні господарської діяльності) / В.В. Резнікова // Діалектика публічних і приватних інтересів у державному регулюванні економіки : матеріали «Круглого столу» (м. Київ, 8 лист. 2013 р.). — К., 2013. — С. 188–191.